

Dekanat Smorgonie Kościół pod wezwaniem Najświętszej Maryi Panny został założony tu w I poł. XVI w. W 1544 czynny był jako parafia oszmiańskiego dekanatu. Kolejne drewniane świątynie na własne środki w miasteczku budowali: księżna Helena Radziwiłłowa, żona wojewody wileńskiego (1589 r); wojewoda Jan Kiszka i jego małżonka Chrystyna (1620-1621); ks. Adam Skrzetuski przy pomocy oszmiańskiego chorążego Stanisława Poźniaka – ówczesnego właściciela Sołów – na starym podmurowaniu, po czym kościół spaliły wojska moskiewskie (1699); miejscowi parafianie, kiedy świątynię zniszczono podczas powstania (1794 r.).

Ostatnią drewnianą świątynię pobudowano w 1839 r. na środki ks. Piotra Żylińskiego i parafian. 4 października 1853 r. świątynię konsekrował biskup wileński Wacław Żyliński. Był to dwuwieżowy trzynawowy bezapsydowy pionowo oszalowany kościół pod dwuspadowym gontowym dachem i dwiema zakrystiami przy prezbiterium. Świątynia postawiona była na kamiennym fundamencie i orientowana ołtarzem na zachód.† Czworokątne trzypoziomowe wieże miały strukturę teleskopową, jednak dzwonnica stała osobno, w prawym kącie kamiennego ogrodzenia. Kamienną dwupoziomową pod czterospadowym dachem dzwonnice, gdzie znajdowały się trzy dzwony, pobudował ks. Ryłowicz. Wewnątrz kościoła znajdowały się trzy ołtarze, przy tym patronalny ołtarz Matki Bożej Różańcowej był boczny, jak i ołtarz św. Józefa. W ołtarzu głównym między dwiema kolumnami mieścił się obraz św. Augustyna, a nad nim – obraz Ukrzyżowania. Nad wejściem znajdowały się chóry na sześciu słupach, gdzie stały dziewięciogłosowe organy. Pod kościołem znajdowała się murowana krypta, gdzie pochowani byli fundatorzy świątyni. Podczas I wojny światowej drewniany kościół spalili kozacy. Wówczas wierni dobudowali do kaplicy cmentarnej salę modlitewną z chórami.

Czynny również dziś murowany kościół w stylu modern parafianie wraz ze swoim proboszczem ks. Władysławem Kurp-Garbowskim zaczęli budować na własne środki w 1926 r. (autor projektu – architekt Adam Dubanowicz). Kamień węgielny poświęcony został 24 kwietnia 1927 r., a 20 września 1934 r. świątynię pod historycznym wezwaniem konsekrował biskup wileński Romuald Jałbrzykowski. Wówczas parafia w Sołach liczyła około 6500 wiernych, wtedy do niej należała tylko kaplica na miejscowym cmentarzu.

Kościół murowany ma asymetryczną wieloplanową kompozycję przestrzenną. Jej podstawa – sala modlitewna pod dwuspadowym dachem z dwupoziomową ośmiościenną wieżyczką-sygnaturką w centrum i spadem nad skrzyżowaniem naw, utworzonym transeptem, którego skrzydła są poniżone, zarówno jak i półokrągła apsyda z dwiema zakrystiami. Frontony

fasad wykonane w neobarokowych formach, ściany dekoracyjnie umocowane systemami przyporowymi z kamienia ciosanego. Pionowa dominanta kościoła - dobudowana do wschodniej fasady dwupoziomowa wieża-dzwonnica pod figurową kopułą. Galeria-arkada z zachodniej fasady dodaje budynkowi wygląd trzynawowego. Wejście główne oznaczone półokrągłą kruchtą z dwukolumnowym modernistycznym portykiem. Wnętrze przykryte cylindrycznymi sklepieniami, nad skrzyżowaniem naw – ślepą kopułą, apsyda konchowa. Nad wejściem znajdują się chóry organowe oparte na dwóch kolumnach. W końcu lat 1930-ych świątynię ozdobił freskowymi obrazami artysta Piotr Sergijewicz. Szczególnie wyróżniają się „Zesłanie na Apostołów Ducha Świętego” w kopule, „Matka Boża ze świętymi Stanisławem i Kazimierzem” w ołtarzu głównym i „Śpiew anielski” nad chórami. Bardzo ciekawe sceny na ścianach prezbiterium „Obrona Częstochowy” i „Cud nad Wisłą”. Niestety, freski w kaplicy św. Franciszka (po stronie prawej przy wejściu do kościoła) nie zachowały się. Dzisiaj w kościele znajduje się 5 ołtarzy: główny – Matki Bożej Różańcowej, lewy boczny – Najświętszego Serca Pana Jezusa, prawy – Matki Bożej Ostrobramskiej, jeszcze dwa ołtarze znajdują się w kaplicach w skrzydłach transeptu – św. Józefa w lewej i św. Antoniego w prawej.

Kościół czynny był także za czasów władzy sowieckiej (bez względu na aresztowania 12 maja 1949 r. ks. Wacława Bekisza). Należy on do pomników architektury.

Za Sołami, po drodze do Dojlidek, we wsi Medryki zachowała się i jest czynna przydrożna kapliczka-słupki z kamienia ciosowego, jakich na drogach Smorgońszczyzny jest немало.